

TEXT__GINA TOST / XAVIER VIDAL

LA VIDA SOCIAL DESPRÉS DE LA MORT

Els internautes hauran d'aprendre a gestionar la seva herència digital a les xarxes

ENTRE ELS TRENTA MILIONS DE PERFILS ACTIUS AL FACEBOOK DE PERSONES QUE HAN MORT, n'hi ha molts que pertanyien a personatges públics, reconeguts i estimats per la societat, com ara els catalans Tito Vilanova, Tatiana Sisquella o Ana María Matute. Amb aquests perfils socials oberts, els admiradors o els amics hi poden seguir interactuant amb comentaris, fotos o, fins i tot, sol·licituds d'amistat. La contradicció entre la desaparició física i la presència digital activa provoca sovint situacions violentes o doloroses per als familiars de la persona desapareguda. En la majoria de casos, el motiu pel qual els perfils continuen actius és simplement que les persones properes al desaparegut ni tan sols s'han parat a reflexionar sobre com gestionar-ho. Joan Berenguer, director de Serveis Funeraris de Barcelona - Grup Mémora, està acostumat que els familiars "normalment no pensin en què passarà amb aquests espais i continguts un cop ja no hi siguem". La situació és tan nova -pensem que Facebook té tot just onze anys- que a la societat encara li falta la cultura necessària per organitzar el nostre patrimoni a la xarxa. José Luis Molina, antropòleg i director del grup de recerca EgoLab, de la Universitat Autònoma de Barcelona, especialitzat en xarxes personals, assegura que "les persones nascudes al segle passat som *estrangers digitals* i internet i els mitjans socials representen un territori estrany i una nova cultura que hem hagut d'aprendre". Nadius o estrangers digitals, el fet és que generem dia a dia un volum immens d'informació que no se'n va amb nosaltres.

Què passa amb el nostre llegat *online* quan hem desaparegut? Què hem de disposar que passi amb tot el nostre material audiovisual quan morim? Què s'ha de fer amb les nostres contrasenyes o amb els drets o els béns digitals que hàgim adquirit? Sovint perdem la noció del llegat digital que acumulem al llarg de la vida, especialment en l'última dècada, en què les

xarxes socials han eclosionat: Facebook acumula prop de mil quatre-cents milions d'usuaris arreu del món; YouTube, mil milions; Instagram, 300 milions, i Twitter, gairebé 300 milions. I aquestes només són algunes de les xarxes socials, però n'hi ha moltes més, com ara LinkedIn, Snapchat, Qzone o Weibo. Tot i la joventut d'aquest panorama social a la xarxa, alguns autors ja fa temps que reflexionen sobre com ens hem de preparar per gestionar tot aquest immens llegat. L'expresident del Parlament Ernest Benach i el filòsof Miquel Pueyo van publicar el 2012 *Mort certa, hora incerta*, en què analitzaven alguns dels punts clau del fenomen de la supervivència digital a la mort física. Benach remarca avui que "es dona la circumstància que molta gent ni tan sols té consciència de tenir un llegat digital". I, esclar, si ni tan sols som conscients de tota la informació que anem amuntgant a l'univers connectat, encara menys ens prepararem per organitzar què se n'ha de fer quan faltem. Miquel Pueyo alerta que s'ha de començar per "tenir consciència del que tens, saber què vols fer-ne i deixar-ho explicat, saber què vols que s'elimini i què vols que es conservi". Si no disposem res, per defecte es conservarà tot, tant el que ens beneficia com el que ens perjudica.

LA MORT HO OFUSCA TOT

El dolor de la mort bloqueja sovint una reflexió immediata sobre la nostra presència *online*. La societat ha protocol·litzat al llarg dels segles com cal actuar amb els nostres béns físics però l'existència de béns virtuals encara és massa recent per haver creat rutines testamentàries en aquest camp. Joan Berenguer opina que els familiars no hi pensen "en el moment de la defunció i es troben amb els continguts socials al cap d'un temps, quan s'adonen del dolor que els provoca veure-ho, i és aleshores que es plantegen què poden fer amb aquell material". De fet, els Serveis Funeraris de Barcelona ofereixen la Recuperació

de la Memòria Digital, que consisteix a buscar i recopilar tot el material que la persona ha deixat de manera pública a internet i entregar-lo a la família, que, en molts casos, en desconeixia l'existència. Joan Berenguer reconeix que sovint es troben amb dificultats per tancar els perfils socials dels finats perquè "és una decisió de la mateixa xarxa social". És normal que es trobin amb dificultats, perquè cada empresa té les seves pròpies polítiques sobre què fa quan un dels seus usuaris mor.

El cert és que cada vegada hi ha més agents que miren de conscienciar els internautes del fet que tenim una herència a la xarxa i que ens n'hem d'ocupar abans de morir. Per això Facebook acaba d'incorporar la possibilitat de nomenar un marmessor digital que s'encarregarà de gestionar el nostre perfil social i disposar què se n'ha de fer: què se n'esborra, què en queda i com volem que els nostres amics hi interactuïn. Google ja va implantar l'any passat un administrador de comptes inactius que permet designar contactes de confiança per tancar comptes de correu o perfils socials al Google+. En el cas de Twitter, l'empresa demana proves que el propietari del compte ha mort per esborrar-lo. Més conflictiva és la gestió dels béns i drets digitals que hem comprat, com ara sèries de televisió, música o llibres electrònics. Ningú no qüestiona que els nostres llibres, discos o pel·lícules en format físic els llegarem en herència a qui considerem oportú. En el cas de les versions digitals, no és tan fàcil. Apple i Amazon, per exemple, no permeten que els nostres hereus gaudeixin del que nosaltres hem comprat en vida. Mort el comprador, s'extingeix el dret d'ús.

LA CONFLICTIVA IMMORTALITAT DIGITAL

Sembla clar que la massiva informació pública que caracteritza la societat hiperconnectada ens sobreviurà si no fem res per evitar-ho.

Aquesta amenaçadora immortalitat no és fàcil de gestionar. L'antropòleg José Luis Molina creu que "un dia descobrim que tenim una imatge digital pública independent de nosaltres, amb vida pròpia, i que, a més, promet ser immortal". Per a Ernest Benach, "a les xarxes socials, segons com, és més fàcil ser immortal que no pas mortal". Discriminar el que volem que ens sobrevisqui i el que no és una tasca complexa. Fins al segle XX, el que quedava de nosaltres una vegada morts només es trobava en els records dels que ens coneixien o en la nostra producció literària o audiovisual. Avui tot el que hem sigut en vida es queda a la butxaca de qualsevol persona amb un telèfon intel·ligent. ¿Volem que se'ns recordi per aquell premi que ens van concedir o per aquella farrà esbojarrada que va acabar al perfil del Facebook de tots els nostres amics i coneguts? Elisabet Baille, advocada de la web www.voluntaddigital.com, és contundent quan afirma que "la xarxa conservarà de nosaltres el que nosaltres hàgim volgut explicar". El problema és que no sempre depèn de nosaltres. Qualsevol pot pujar a internet material audiovisual en què apareguem nosaltres i el control que en tindrem serà mínim.

Un altre terreny de reflexió delicat és el que fa referència al que hem acumulat al món connectat però que no és públic, sinó estrictament privat. ¿Com gestionem la difusió dels nostres *secrets digitals* després de la mort? En l'era analògica, els secrets eren assumpte exclusiu d'aquells amb qui els havíem compartit. En l'era d'internet, ho són de qualsevol persona que tingui accés al nostre correu electrònic, als nostres missatges privats del Facebook o el Twitter, a les nostres converses de xat o al nostre espai virtual al núvol. I justament això és el que hem de fer si volem organitzar correctament el nostre llegat digital: donar les claus de la nostra ciutadella *online* a algú de confiança. Ara bé,

En l'era de les aplis per a tot, potser és hora de reclamar-ne una als programadors per organitzar i gestionar tot el nostre patrimoni digital i la presència a les xarxes socials abans de morir i des d'un sol lloc: l'"smartphone"

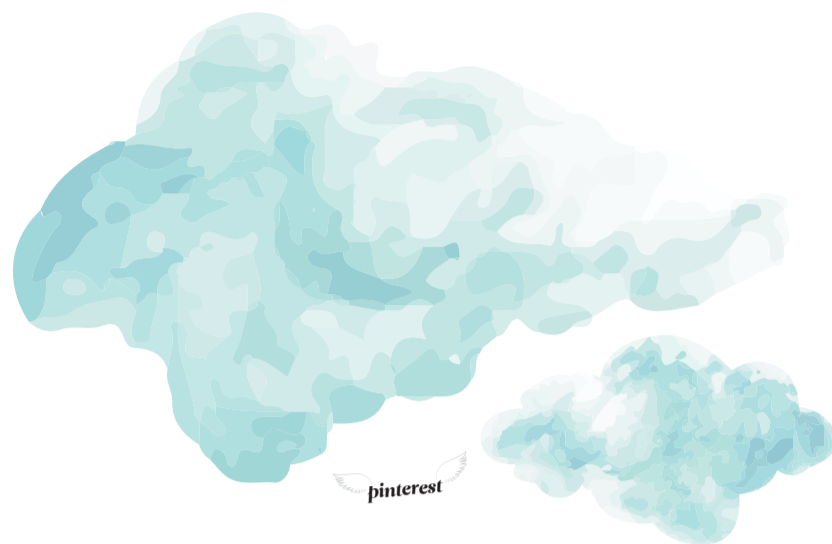
¿com interpretarà la nostra parella aquella conversa que vam tenir amb un amic o amiga íntim si la llegeix fora de context? Què pensaran de nosaltres els nostres fills si veuen aquell informe laboral que guardàvem al Dropbox i que mai els vam ensenyar per vergonya?

Sense que hi siguem nosaltres per explicar-los, brindar accés als nostres secrets digitals pot conduir a escenaris problemàtics que poden enterbolir la nostra memòria. Així doncs, decidir a qui nomenem el nostre marmessor digital és delicat i té molts elements que cal considerar. "Tot plegat -segons el filòsof Miquel Pueyo - sempre és relatiu i ho és en funció de la relació que tu tenies amb els teus pares, els teus fills o la teva parella. Tenim dret al secret personal, i tant!, però també a compartir-ho tot". El que sembla clar, també, és que la curiositat és inherent als humans i la facilitat per accedir al que desconeixem dels nostres éssers estimats en l'era digital l'esperona encara més. José Luis Molina explica aquest fenomen amb l'exemple de la casa japonesa on diverses famílies comparteixen sostre però només estan separades per parets de paper que permeten escoltar les converses dels altres. Que es pugui escoltar, segons Molina, no implica que sigui correcte fer-ho. "El que és correcte és no parar atenció a informacions que no estaven adreçades a nosaltres i, per tant, cal pensar en l'espai de *privacitat percebuda* en què es va produir aquella manifestació", explica. En certa manera, el que recordaran de nosaltres els nostres fills, els pares o la parella també estarà condicionat pel que els deixem llegir dels nostres correus o converses privades una vegada hàgim traspasat. I això també forma part de l'herència digital que ens hauríem de preocupar de gestionar abans de morir. Per a Elisabet Baille, "el testador ha de deixar dit al seu testament qui s'encarrega de la gestió i que

vol que es faci públic", per evitar situacions compromeses o que puguin donar lloc a malentesos.

CONTROLAR LA IMATGE

Una de les claus, per tant, perquè el nostre llegat a la xarxa no sigui un problema quan morim és controlar-lo mentre encara hi som a temps. Elisabet Baille assegura que hem de començar per "estar atents a la imatge digital que construïm en vida" i ser conscients que "a la xarxa no tan sols hi apareix el que nosaltres creem, sinó també referències, notifiacions i dades personals" que altres pengen sobre nosaltres. Per tant, és molt recomanable ser disciplinat i rastrejar la pròpia imatge digital per fer-la coincidir, en la mesura que sigui possible, amb la imatge que volem transmetre de nosaltres mateixos. "Si hem sigut curiosos amb la nostra imatge i identitat digital en vida, és possible que no sigui un problema" un cop hàgim mort, adverteix Elisabet Baille. José Luis Molina veu clar que "s'ha d'aprendre a actuar de manera responsable, prenent sobretot consciència de l'efecte de la *supersocialització* en la vida quotidiana". El més pràctic, segons l'advocada Elisabet Baille, és avançar-se als problemes amb què es poden trobar els nostres familiars quan morim, incloent al nostre testament un marmessor que s'ocupi de gestionar tota la nostra herència a internet. "Estem lluny de tractar la presència digital com un bé hereditari més i al despatx comencem a trobar-nos amb casos de pares, mares, parelles o fills que demanen que actuem sobre la presència *online* del familiar finat, però no sabem quina hauria sigut la voluntat del difunt", explica. Segurament, si existís una carta de drets digitals, com reclamen molts experts des de fa temps, seria més fàcil d'organitzar tot el que passarà

amb el nostre llegat *online* quan ja no hi si-guem. Però Miquel Pueyo no ho veu fàcil: "Es fa difícil regular determinats aspectes de funcionament a la xarxa, tot i que segur que és possible". "Els més bàsics probablement són el dret a la intimitat, el dret al respecte o el dret a l'oblit", diu. José Luis Molina està d'acord amb la dificultat que suposa reconèixer segons quins drets digitals perquè xoquen amb els interessos comercials de les grans empreses que viuen de comercialitzar la informació que hi ha sobre nosaltres a la xarxa. Per a Molina, "els codis ètics d'autoregulació són per força formalitats i reconèixer drets a la privacitat és limitar o impossibilitar el negoci més gran del planeta".

EDUCAR COM A ALTERNATIVA

Si la regulació legal és difícil, el camí de l'educació es presenta com a alternativa necessària per crear consciència que un dia deixarem un patrimoni digital del qual s'ha de començar a prendre consciència com més aviat millor. Ernest Benach assegura que "és fonamental la formació en l'àmbit digital i l'escola ha de formar aquest aspecte perquè és més important saber què deixem a internet i com ho gestionem que no pas saber com fer anar més o menys bé l'ordinador". I aquesta formació no s'ha de fer necessàriament només a les escoles, però sí que n'ha de ser un element central. "Parafraçant Torras i Bages, l'educació serà digital o no serà... És del tot indispensable entendre que internet forma part de la nostra vida i que les nostres vides formen part d'internet", conclou Benach.

En l'era en què hi ha aplis per a tot, potser ha arribat l'hora de reclamar als programadors que en creïn una que ens permeti gestionar i organitzar tot el nostre patrimoni digital i la nostra presència a les xarxes socials abans de morir des d'un sol lloc: el nostre telèfon intel·ligent. ■

